

Overwegingen bij scope, structuur, governance en inrichting van de nationale investeringsbank

Dit memo levert overwegingen bij de scope, structuur, governance en inrichting van de nationale investeringsbank. Het is een levend document, in aanvulling op [eerdere bijdragen](#)¹ en tegen de achtergrond van de Kamerbrief van de minister van Financiën². Naar mag worden aangenomen zullen deze vier aspecten in de uitwerking van de bank door de minister aan de orde komen.

1. Scope

De minister geeft aan dat de instelling het gat in de Nederlandse en EU financieringsmarkt voor bedrijven kan dichten en de versnippering kan tegengaan van het huidige publieke financieringsinstrumentarium voor bedrijven en voor transitievraagstukken zoals de energietransitie, concurrentievermogen en defensie. Daarbij laat de minister ruimte voor publieke uitdagingen, met de aantekening dat veel daarvan al worden opgepakt via de Rijksbegroting.

Tegen deze achtergrond zal de scope zo breed moeten zijn als de toegevoegde waarde van de instelling strekt. En voldoende breed om een professionele, onafhankelijke financiële instelling mogelijk te maken met de door de minister gewenste flexibiliteit om snel te kunnen inspelen op nieuwe uitdagingen. Van belang is dat, binnen deze scope, de instelling een scherpe focus behoudt op de toegevoegde waarde en een sterke discipline om telkens daar waar mogelijk terug te treden voor de markt.

Aanbevolen wordt derhalve te starten met een brede verkenning, vervolgens aan de slag te gaan met een coherente subset van opties maar wel een structuur neer te zetten die latere aanvullingen goed kan absorberen. Daarbij kan een drietal gronden voor een rol van de nationale investeringsbank worden onderscheiden:

- i. Marktfalen
- ii. Overheidsfalen en -inefficiëntie
- iii. Transitiefalen

Zoals hieronder toegelicht kan sprake zijn van wisselwerking tussen markt- en overheidsfalen, bijvoorbeeld bij transitiefalen wanneer er beleidsrichting en -zekerheid vanuit de overheid nodig is voor de ontwikkeling van een nieuwe markt. Dan kunnen “kip-ei” situaties ontstaan met een afwachtende houding aan beide zijden. Naast het ondervangen van specifiek markt- of overheidsfalen kan een nationale investeringsbank met kennis en gezag helpen dergelijke situaties te doorbreken door de benodigde coördinatie en sturing te bevorderen.

1.i. Marktfalen

Ondernemingsfinanciering

De Nederlandse kapitaalmarkt voor ondernemingsfinanciering vertoont gaten, zoals bijvoorbeeld voor financiering van investeringen van kapitaalintensieve scaleups. Idem geldt dit voor

¹ In het bijzonder [Nederland heeft \(urgent\) een nationale investeringsbank nodig](#), 26 maart 2025; en [Hoofdpunten uitwerking nationale investeringsbank](#), 25 mei 2025.

² Minister van Financiën, *Visie op een nationale investeringsinstelling*, Kamerbrief 4 juli 2025.

exportfinanciering. Doel van de instelling is telkens de markt beter te laten functioneren, en terug te treden zodra en voorzover dat is gelukt. Zie de [eerdere bijdragen](#).

Een marktfalen op Europees niveau betreft de mede door overheidsbeleid geringe aanwending van Europees privaat kapitaal voor de financiering van Europese ondernemingen. Grootschalig kapitaal is aanwezig van verzekeraars en pensioenfondsen. Maar door het toezicht op grond van de Solvency II richtlijn van de EU wordt dit slechts zeer beperkt belegd in risicodragend kapitaal voor Europese ondernemingen. Er is discussie over aanpassing van deze richtlijn, maar dat zal jaren duren. Gegeven de urgente noodzaak om Europa's concurrentievermogen te versterken (conform Draghi) worden voor de tussenliggende periode de EIB samen met nationale investeringsbanken ingeschakeld. Zodra dit marktfalen is opgelost, door het onderliggende overheidsfalen op te lossen, dienen zij weer terug te treden om ruimte te maken voor de markt. In zijn brief plaatst de minister de instelling dan ook, terecht, mede in de context van de versterking van de kapitaalmarktunie.

Overheidsinvesteringen

Ook bij overheidsinvesteringen kan de nationale investeringsbank in bepaalde gevallen van toegevoegde waarde zijn. Voor zuiver collectieve voorzieningen zonder geldstroom uit de publieke dienstverlening is dit niet het geval. Hier is geen sprake van marktfalen, maar ontbreekt de markt volledig. Die investeringen lopen via de Rijksbegroting.

Echter, daar waar wel sprake is van een geldstroom uit verrichte diensten, kan worden overwogen de financiering of voorfinanciering van investeringen op onderdelen via de nationale investeringsbank te laten lopen. Dit is bijvoorbeeld bij de weginfrastructuur het geval bij tolheffing (individuele prijsvorming) of bij DBFM(O)-contracten waar via de Rijksbegroting een beschikbaarheids- of gebruiksvergoeding wordt betaald (collectieve prijsvorming).

Relevant is of de investerende entiteit juridisch buiten de sector overheid staat en risicodragend is. In dat geval is de bijdrage in de financiering van investeringen (of versterking van het eigen vermogen) van de entiteit door de investeringsbank niet EMU-relevant. Een voorbeeld van zo'n entiteit zou de vorming van een Rijkswegen NV zijn die via gebruiksvergoedingen en tol investeringen terugverdient, of de Rijksrederij waar grootschalige verduurzaming van de vloot op de agenda staat maar op financieringsproblemen stuit.³ Voorbeelden van reeds bestaande entiteiten zijn de havenbedrijven, Schiphol, de drinkwaterbedrijven, netbeheerders zoals TenneT. Het kan ook gelden voor ProRail bij overdracht van assets van de overheid naar ProRail.

De nationale investeringsbank kan zorgdragen voor financiering of voorfinanciering van investeringen. Toegevoegde waarde: de professionaliteit van de gebundelde expertise, gunstige financiële voorwaarden, het bewaken van samenhang in het investeringsprogramma, en de ruimte die de instelling biedt om investeringen (die zichzelf terugbetalen) te doen op het moment dat deze voor economie en concurrentiekracht nodig zijn in plaats van wanneer er ruimte is binnen de kaders van de Rijksbegroting. Die kaders zijn immers meer gericht op beheersing van lopende uitgaven. De jaarlijkse lasten, voorzover deze worden opgebracht door de Rijksoverheid, dienen uiteraard wel binnen die kaders te worden ingepast.

De overheidsbanken BNG en NWB zijn in deze sfeer op onderdelen actief, buiten hun kerntaak van financiering van resp. gemeenten en waterschappen. Beoordeeld moet worden hoe een nationale

³ De Rijksrederij heeft een vloot van ongeveer 100 specialistische schepen voor overheidsorganisaties zoals Rijkswaterstaat, Douane, Kustwacht en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

investeringsbank – waar BNG en NWB al dan niet deel van zullen uitmaken – dat efficiënter/breder kan doen en kosten kan besparen om de overheidsfinanciën te ontlasten.

Net als bij Infrastructuur en Waterstaat bestaan dergelijke opgaven bij andere departementen (Defensie; Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur; Economische Zaken; Klimaat en Groene Groei; Volkshuisvesting) en bij medeoverheden. Denk aan de miljardeninvesteringen die de komende periode nodig zijn voor de zuiveringsinstallaties van drinkwaterbedrijven, die volledig eigendom zijn van gemeenten en provincies. Denk aan het Hoogwaterbeschermingsplan HWBP waarvoor miljarden extra middelen nodig zijn van Rijk en waterschappen. En aan de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed zoals scholen en ziekenhuizen. Daar willen institutionele beleggers zoals pensioenfondsen graag aan bijdragen, maar het ontbreekt aan een nationale investeringsbank met de capaciteit om partijen bij elkaar te brengen met langjarige, grootschalige financiële structuren waarin zij kunnen deelnemen.

Voorts kan de nationale investeringsbank expertise, samenhang en financiering leveren (en van private partijen katalyseren) voor publiek-private investeringsprojecten in de sfeer van sleuteltechnologieën, digitale en industriële transitie, klimaat en energie, strategische autonomie en veiligheid, en talent en ecosystemen ten behoeve van het vestigingsklimaat. Dit zijn departementoverstijgende projecten, waar tevens overheidsfalen aan de orde kan zijn.

1.ii. Overheidsfalen en -inefficiëntie

Versnippering van overheidsfondsen en -financieringsregelingen over departementen houdt een voor private financiers ondoorzichtig en moeilijk begaanbaar complex in stand. Veelal niet met het professionalisme dat private financiers nodig hebben om grootschalig in te stappen. Idem bestaat daardoor in Nederland geen counterpart voor de EIB. De nationale investeringsbank zal dit overheidsfalen ondervangen door voor externen een professionele financiële partner te bieden, die bovendien de complexiteit van de overheid voor hen kan afdekken. Dat is ook van belang voor de bovengenoemde publiek-private investeringsagenda in transities en concurrentievermogen.

Tevens houdt de versnippering binnen de Rijksoverheid een wijd verspreid patroon van kosteninefficiëntie in stand. In zijn brief noemt de minister van Financiën het aanpakken van deze versnippering als een meerwaarde van bundeling binnen één instelling. Dat is volkomen terecht. Voor de uitwerking kan gebruik worden gemaakt van inventarisaties die reeds zijn opgesteld, zoals door het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Bedrijfsfinanciering⁴ (zie overzicht bijlage 1); de Algemene Rekenkamer⁵ (overzicht bijlage 2); en de studie over de Nederlandse Financieringsinstelling voor Economische Ontwikkeling (NFEO) door Oliver Wyman en De Brauw Blackstone Westbroek⁶ (overzicht bijlage 3). De bijdrage aan de financieringsopgave voor de transitie landelijk gebied en natuur is beschreven in bijlage 4.

Naast geldverspilling door proliferatie van separate instellingen is sprake van inefficiëntie aan de financieringskant. Aan dergelijke verspilling in de financiën van overheden is door minister Zalm een einde gemaakt toen schatkistbankieren werd ingevoerd. Maar de vele overheidsfondsen en

⁴ IBO Bedrijfsfinanciering, *Kiezen voor Kansen*, 13 juni 2024, Bijlage 3 - Taakopdracht.

⁵ Algemene Rekenkamer, *Zicht op revolverende fondsen van het Rijk*, 16 april 2016; Algemene Rekenkamer, *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2016 bij Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking*, 17 mei 2017; W. Verheij en N. de Witte, *Bij revolverende fondsen fungeert de overheid als bank*, ESB, 11 mei 2018; Barbara Joziassse, *Aantrekkelijk en riskant: rijksfondsen*, 6 juli 2023; Algemene Rekenkamer, *Revolverende fondsen Dutch Good Growth Fund en Dutch Trade and Investment Fund*, 21 mei 2025.

⁶ Oliver Wyman en De Brauw Blackstone Westbroek, *Nederlandse Financieringsinstelling voor Economische Ontwikkeling (NFEO) – A Viability Assessment*, 30 juni 2016.

-bedrijven hebben nog steeds elk hun eigen relaties met banken en andere externe financiers. Ook hier biedt de nationale investeringsbank substantiële kostenbesparing. Ten eerste bij de partijen die toetreden tot de groep, immers voor hen wordt het beroep op de kapitaalmarkt gebundeld. Voorts kan deze professionele overheidsbank tegen gunstige voorwaarden de lopende financiering gaan verzorgen voor overheidsbedrijven zoals netbeheerders (TenneT), Schiphol, NS, drinkwaterbedrijven, havenbedrijven en anderen. Niet alleen bij het Rijk maar ook bij medeoverheden. Dit is aanzienlijk efficiënter dan wanneer elk overheidsbedrijf dit afzonderlijk doet. Het ligt voor de hand deze kostenbesparingen in beeld te brengen om er rekening mee te kunnen houden bij de opzet van de nieuwe instelling.

1.iii. Transitiefalen

Bij de opbouw van nieuwe infrastructuur voor de energietransitie is sprake van het zg. volloopriscico, dat is het risico dat er aanvankelijk minder vraag is dan verwacht. Dit speelt bij Carbon Capture and Storage (CCS), waterstof, warmtenetten. Door commitments van toekomstig gebruik van klanten te vragen, pogen netbeheerders dit risico te beperken om investeringen verantwoord te kunnen doen. Maar vanwege beleidsonzekerheden voor de verduurzaming bij deze klanten (de industrie) kunnen commitments onvoldoende worden gegeven en blijven de investeringen uit. Departementen pogen het volloopriscico *ad hoc* af te dekken met garantieverlening en soms door aandeelhouderschap. De nationale investeringsbank kan dit uniform en professioneel regelen, en met een breed instrumentarium ook bevorderen dat de overheid niet alleen de negatieve risico's afdekt (door garanties te verlenen) maar waar mogelijk ook van een eventuele upside kan profiteren. Aldus wordt vermeden dat telkens *ad hoc* oplossingen worden bedacht door beleidsdepartementen die in het opzetten van dergelijke financiële constructies niet hun comparatieve voordeel kennen.

Een tweede uiting van transitiefalen is anticipatie op toekomstig toenemend gebruik, die in de bekostiging van investeringen in netinfrastructuren niet of onvoldoende kan plaatsvinden door netbeheerders, onder meer vanwege hun korte terugverdientermijnen. Daardoor worden de netkosten op korte termijn te hoog en dat werkt de transitie tegen. Een oplossing voor dit transitiefalen is de zgn. amortisatievariant. Daarbij verstrekt de nationale investeringsbank een lening met een lange looptijd aan de netbeheerder zodat deze de netkosten over de tijd kan spreiden, en wordt voorkomen dat op korte termijn prohibitieve netkosten spelbreker zijn voor de transitie.

Bij aanleg van nieuwe infrastructuur ten behoeve van een transitie kan via participatie van de nationale investeringsbank verlaging van risico's voor private investeerders plaatsvinden, om hun co-financiering te katalyseren. Zonder overheidsparticipatie kan de kans groot zijn dat de infrastructuur niet tot stand komt. Een voorbeeld is een AI Giga-fabriek die 5 mld aan investeringen vergt. Wanneer de kans groot is dat deze AI-fabriek er niet komt bij volledig privaat aandeelhouderschap kan dit reden zijn voor een interventie via deelneming door de nationale investeringsbank. De rationale hiervoor is dan dat de overheidsbank stabiel overheidsbeleid bevordert, een langere termijn horizon heeft, het gemis wegneemt van een professionele counterpart voor private investeerders, dan wel dat de totstandkoming van de investering van publiek belang is.

2. Structuur

In de brief van de ministers van Financiën, Economische Zaken en Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Buitenlandse Handel⁷ en de brief van de minister van Financiën is aangegeven dat de nieuwe instelling een groepsstructuur zal kennen met een holdingentiteit waaronder de

⁷ Ministers van Financiën, Economische Zaken en Buitenlandse zaken en de Staatssecretaris van Buitenlandse Handel, *Uitkomsten onderzoek integratie Invest-NL en Invest International*, Kamerbrief 4 juli 2025.

verschillende units, zoals (de combinatie van) Invest-NL en Invest International, een plaats zullen krijgen. Een structuur ligt voor de hand die bestaat uit geclusterde business units en centrale functionele units die alle business units ondersteunen.

Voor de business units kan gedacht worden aan bedrijfs- en exportfinanciering (incl. Invest-NL, Invest International, FMO en andere fondsen en regelingen); volkshuisvesting (incl. SVn, Nationaal Warmtefonds); transitie landbouw en natuur (incl. Nationaal Groenfonds); fysieke infrastructuur; infrastructuur voor energie- en klimaattransitie; en digitale (AI) en industriële transitie (sleuteltechnologieën). In de governance kan de status van de units op maat worden uitgewerkt. Zo zullen sommige units relatief zelfstandige dochters zijn met een eigen extern profiel, zoals bijvoorbeeld de positie van KfW Capital en KfW DEG (de Duitse evenknieën van resp. Invest-NL en FMO) binnen de KfW groep. De combinatie van handel en hulp bij Invest International zal op maat in de structuur tot haar recht moeten komen.

Voor de centrale functionele units kan gedacht worden aan ALM & Treasury (balansbeheer en kapitaalmarktberoep); risicomanagement; onderzoek en ontwikkeling (bedrijfs- en sector kennis, financial structuring); internationaal (relatie met EIB en overheidsbanken in andere landen); corporate services (secretariaat, legal, compliance); communicatie.

3. Governance

Door versnippering aan te pakken wordt het mogelijk kosten te besparen, schaal te vergroten en risico's beter te overzien en beheersen. Zo ontstaat een aanzienlijke financiële groep onder toezicht van DNB en AFM. Net als bij het Duitse KfW vergt dat op groepsniveau een bestuur van bankiers en industriëlen met kennis van zaken op dit terrein.

Dat de groep wordt gepositioneerd op afstand van de overheid is essentieel voor de professionaliteit en de gezondheid van deze financiële instelling, en voor het gezag en de berekenbaarheid als partner voor externe partijen in co-financiering van risicovolle langlopende projecten. De afstand tot politiek en ministeries wordt verankerd in de governance, met balans tussen enerzijds de missie in het publiek belang en anderzijds de onafhankelijkheid van een professioneel bestuurd financiële instelling waar de overheid geen stem heeft in bedrijfsbesluiten. Naast een bestuur van genoemd kaliber vergt dat een zware raad van commissarissen met, net als bij instellingen zoals DNB en AFM, een zorgvuldig gekalibreerde rolverdeling in relatie tot de voor deze onafhankelijke publieke instelling verantwoordelijke minister van Financiën.

Om niet alleen op papier maar ook in de werkelijkheid op afstand te staan van politiek en ambtenarij (en om buiten EMU-tekort en -schuld te blijven), is nodig een instelling die, net als andere overheidsbanken in binnen- en buitenland, een redelijk rendement genereert en de eigen broek kan ophouden. FMO, KfW en Bpifrance maken een rendement op eigen vermogen van zo'n 3 - 4%, bij NWB en BNG is dat ruim 8%. Het resultaat bij FMO, NWB en BNG bedraagt resp. zo'n 135, 170 en 370 mln per jaar, bij KfW en Bpifrance is dat meer dan een miljard. Invest-NL/Invest International maakt jaarlijks tientallen miljoenen verlies en is voor de eigen operationele lasten (personeel etc.) voor de helft of meer afhankelijk van jaarlijkse exploitatiebijdragen van ministeries. Ook voor onafhankelijkheid is verbreding nodig van de scope, met voldoende betrouwbare inkomstenbronnen.

Vermeden moet worden dat de huidige versnippering *de facto* wordt voortgezet door gefragmenteerde interventies van ministeries bij 'hun' onderdeel van de nationale investeringsbank. Het ligt voor de hand dat de minister van Financiën voor het geheel verantwoordelijk is als aandeelhouder op afstand, net zoals deze namens Nederland de gouverneur is bij instellingen zoals de EIB. Tegelijk dient de betrokkenheid van de overige ministeries bij de voor hen relevante

onderdelen van de instelling goed te worden verankerd, bijvoorbeeld in de vorm van een door Financiën voorgezeten belanghebbendenorgaan. Het is echter de minister van Financiën die verantwoording aflegt aan het parlement.

Bijzondere aandacht verdient de verhouding van de nationale investeringsbank met de ROMs. Er is sprake van verschillende, elkaar aanvullende rollen. Voor de ROMs ontstaat een sterke landelijke partner die hen kan ondersteunen met middelen (bijv. fund of funds), met gewicht in Brussel en bij de EIB, en met coördinatie in het Haagse. Het essentiële, fijnmazige netwerk van de ROMs in de regio's wordt behouden en versterkt. Om de worteling van de nationale investeringsbank in de echte economie in plaats van in 'Den Haag' te markeren, zou overwogen kunnen worden de ROMs of de provincies (op beperkte schaal) medeaandeelhouder te maken van de nationale investeringsbank.

4. Inrichting

De urgentie waarmee de geopolitieke en economische realiteit Nederland nu confronteert betekent dat een geleidelijke, middellange termijn ingroei naar een betekenisvolle nationale investeringsbank geen optie (meer) is. De energie die wordt besteed aan hervorming dient in het teken te staan van de noodzaak om zo snel mogelijk te komen tot een volwaardige instelling die zich kan meten met vergelijkbare instellingen in omringende landen.

Dat betekent dat een separate projectorganisatie "Nationale Investeringsbank" nodig is die losstaat van deelnemende partijen, en die zich met volle ambitie en kracht kan richten op zo spoedige mogelijke totstandbrenging van de nieuwe structuur. Stappen gezet in het specifieke traject van integratie van Invest-NL en Invest International dienen te passen binnen de bredere context van de inrichting van de nationale investeringsbank.

Aldus kunnen, na de verkenning door de minister van Financiën en akkoord van kabinet en Kamer, twee stadia worden onderscheiden:

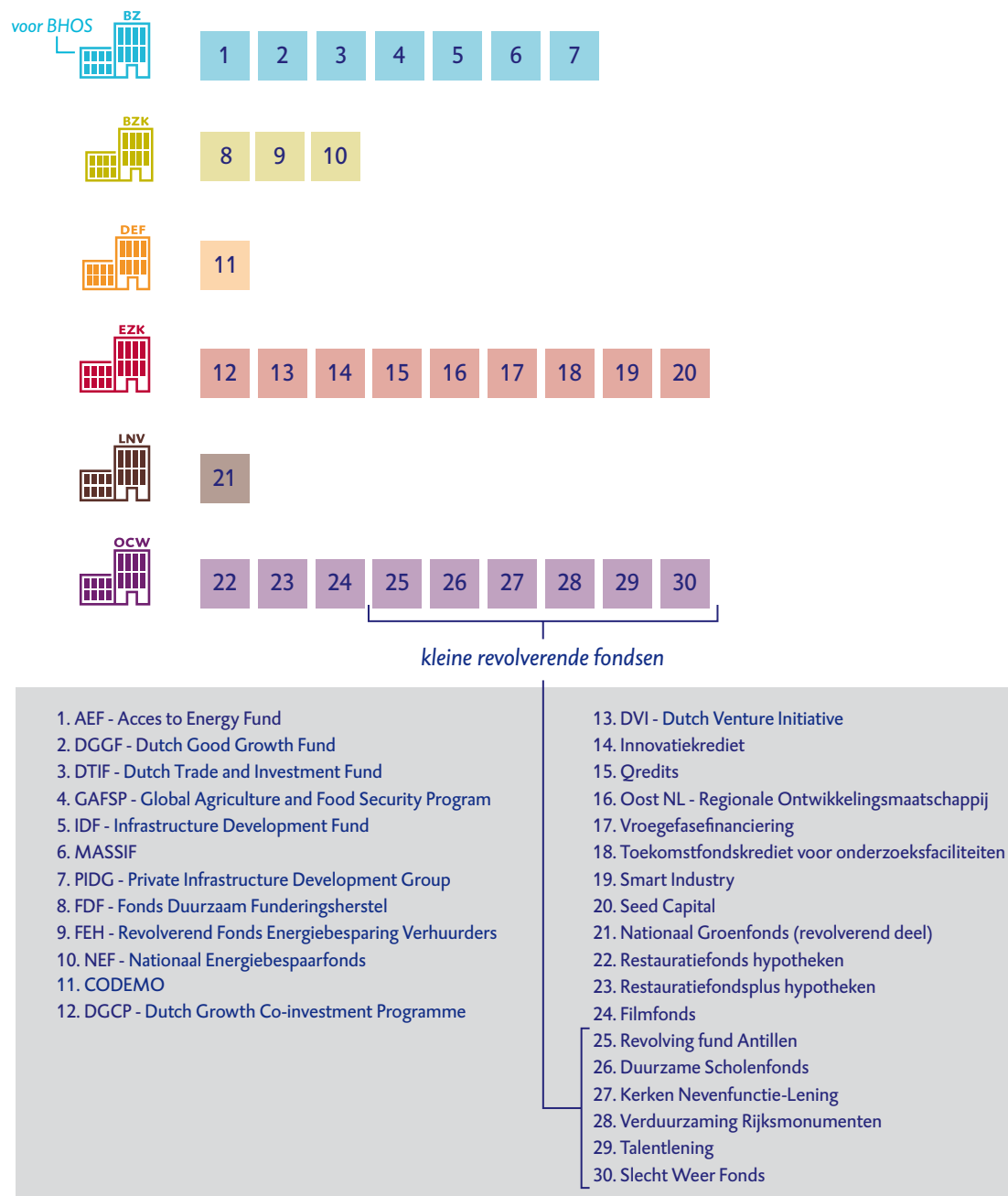
- i. Oprichting holding (4 maanden). De minister van Financiën creëert een holding waarin hij zijn aandeel in de deelnemende overheidsbanken en -fondsen thuisbrengt. Die holding heeft als taak de nationale investeringsbank te ontwikkelen door integratie in groepsverband van bestaande partijen en doorontwikkeling door toevoeging van nieuwe activiteiten (zoals financiering energietransitie, defensie-industrie). De werving van bestuur en RvC vindt plaats op basis van bij de rollen passende functieprofielen. Net als bij andere financiële instellingen worden bestuurders en commissarissen door DNB/AFM op geschiktheid getoetst.
- ii. Volledige conversie naar nieuw model (14-18 maanden). Dit gebeurt onder leiding van het bestuur (onder toezicht van de RvC) van de holding, met daarin verankerd de rol van de deelnemende partijen.

Gaandeweg worden de bovengenoemde kernfuncties op groepsniveau ingericht, waar mogelijk gebruikmakend van capaciteit aanwezig bij deelnemende partijen en waar nodig door externe werving op een niveau dat zich kan meten met dat van de beoogde counterparts in de marktsector. De separate projectorganisatie "Nationale Investeringsbank" bereidt de besluitvorming tot oprichting van de holding en de verdere structurele inrichting van de bank voor. Het lijkt logisch dit in de tijd gelijk op te laten gaan met stadium i. In het stadium daarna kan het bestuur van de holding dan de conversie voor haar rekening nemen.

Tabel 2 Overzicht bedrijfsfinancieringsregelingen

INSTRUMENT	TYPE INSTRUMENT	DOELGROEP	ORGANISATIE	ZICHTBAAR VOOR ONDERNEMER
Dutch Alternative Credit Instrument (DACI)	Fund-of-fund	Breed mkb	EIF	Nee
Groenfonds Ontwikkelfonds	Fund-of-fund	Energiecoöperaties	EZK, Invest-NL en Groenfonds	Ja
SEED en SEED Business Angel	Fund-of-fund	Innovatief mkb	RVO	Nee
Deep Tech Fonds (DTF)	Fund-of-fund en vreemd vermogen en durfkapitaal	Innovatief mkb	Invest-NL	Ja
Dutch Venture Initiative (DVI) en Dutch Future Fund (DFF)	Fund-of-fund	Innovatief mkb	Oost-NL en EIF en Invest-NL	Nee
European Tech Champions Initiative (ETCI)	Fund-of-fund	Innovatieve scale-ups	EIF	Nee
Borgstelling MKB (BMKB) en Borgstellingskrediet voor de Landbouw (BL)	Garantie	Breed en innovatief mkb	Financier	Nee
Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)	Garantie	Breed mkb en grootbedrijf	Financier	Nee
Groeifaciliteit (GF)	Garantie	Breed mkb en grootbedrijf	Financier	Nee
Exportkredietverzekering (EKV)	Garantie/Verzekering	Breed mkb en grootbedrijf	ADSB	Afhankelijk van de aanvrager
Groenfonds Revolverend fonds en IDL	Vreemd vermogen	Breed mkb	Groenfonds	Ja
Innovatiekrediet (IK)	Vreemd vermogen	Innovatief mkb	RVO	Ja
Qredits	Vreemd vermogen	Breed mkb	Qredits	Ja
Thematische Technology Transfer (TTT)	Vreemd vermogen	Innovatief mkb	RVO	Nee
Invest-International Kernkapitaal	Vreemd vermogen en durfkapitaal	Breed mkb en grootbedrijf	Invest-International	Ja
Invest-NL Kernkapitaal	Vreemd vermogen en durfkapitaal	Innovatief mkb	Invest-NL	Ja
Regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM)	Vreemd vermogen en durfkapitaal	Innovatief mkb	ROM's	Ja
Vroegefasefinanciering (VFF)	Vreemd vermogen en durfkapitaal	Innovatief mkb	ROM's, RVO, en NWO	Ja
Dutch Trade and Investment Fund (DTIF) en Dutch Good Growth Fund (DGGF)	Vreemd vermogen en garanties	Breed mkb en grootbedrijf	Invest-International en ADSB	Ja

De 30 revolverende fondsen zijn verdeeld over de begrotingshoofdstukken van zes ministeries

Figuur 4 Overzicht revolverende fondsen per ministerie

APPENDIX C. FINANCING SCHEMES IN SCOPE

The landscape of promotional, government-backed schemes in the Netherlands is wide and fragmented. We acknowledge that the list of schemes shown below is most likely incomplete. This, however, demonstrates by itself the difficulty of obtaining a full picture of the schemes on offer. For the purposes of our financial analysis, we have only included schemes that are active in the three market segments we think NFE0 should focus on (SMEs and innovation, energy and climate financing, international investments and exports), that provide lending products, and for which sufficient financial information has been disclosed. However, we recommend that a more detailed review of the existing promotional schemes will be undertaken in a next step, to assess for example whether schemes offering guarantees should become part of NFE0 as well.

TABLE 19: PROMOTIONAL SCHEMES IN THE NETHERLANDS

ARM	SCHEME NAME	MINISTRY ³⁵	MANAGED BY	PRODUCT CATEGORY	TARGET	GEOGRAPHY	FUNDING CAPACITY	INCLUDED IN NFE0 FINANCIAL ANALYSIS ³⁶
SME AND INNOVATION	INNOVATION CREDIT	EZ	RVO	Direct loan	Innovation	Domestic	€70 MN (renewed/reviewed annually)	✓
	BORGSTELLINGSKREDIET MKB (BMKB)	EZ	RVO	Guarantee	General	Domestic	€706.25 MN (2014 annual guarantee ceiling)	✗
	GARANTIE ONDERNEMINGSFINANCIERING (GO)	EZ	RVO	Guarantee	General	Domestic	€400 MN (2014 annual guarantee ceiling)	✗
	GROEIFACILITEIT	EZ	RVO	Guarantee	General	Domestic	€84.4 MN (2014 annual guarantee ceiling)	✗
	SEED CAPITAL	EZ	RVO	Fund-to-fund	General	Domestic	€24 MN (renewed/reviewed annually)	✓
	VROEGE FASE FINANCIERING (VFF)	EZ	RVO	Direct loan	Technology	Domestic	€9.5 MN (renewed/reviewed annually)	✓
	DUTCH VENTURE INITIATIVE	EZ	PPM Oost and EIF	Fund-to-fund	Technology	Domestic	>€200 MN (one-time, close-ended)	✓
	MICROCREDIT	EZ	Qredits	Direct loan	General	Domestic	>€200 MN (open-ended)	✓
	TOEKOMSTFONDSKREDIET ONDERZOEKSFACILITEITEN (TOF)	EZ	RVO	Direct loan	Research	Domestic	€200 MN (one-time, revolving fund)	✗
	NATIONAAL GROENFONDS	EZ	Fondsenbeheer NL	Direct loan	Environment	Domestic	€58.8 MN (current value, revolving fund)	✗
ENERGY AND CLIMATE FINANCING	NATIONAAL ENERGIEBESPAARFONDS	BZK	Stimuleringsfonds Volshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVn)	Mixed	Environment	Domestic	€300 MN (one-time, revolving fund)	✓
	FONDS ENERGIEBESPARING HUURSECTOR (FEH)	BZK	RVO	Mixed	Environment	Domestic	€75 MN (one-time, revolving fund)	✓
INTERNATIONAL INVESTMENTS AND EXPORTS	DUTCH GOOD GROWTH FUND	BuZa	RVO, Atradius DSB, PwC/Triple Jump	Mixed	General	Foreign	€700MN (stepped contribution 2014-2017, revolving fund)	✓
	DUTCH TRADE AND INVESTMENT FUND (DTIF)	BuZa	RVO	Mixed	General	Foreign	€100 MN (one-time, revolving fund)	✓
	FINANCE FOR INTERNATIONAL BUSINESS (FIB) -DISCONTINUED 2016	BuZa	RVO	Direct loan	General	Foreign	€7.5 MN (one-time, revolving fund)	✓
	DRIVE (PREVIOUSLY ORIO)	BuZa	RVO	Subsidies	Infrastructure	Foreign	€150 MN (renewed/reviewed annually)	✗
	DEVELOP2BUILD (PREVIOUSLY ORIO)	BuZa	RVO	Human Capital (Experts)	Infrastructure	Foreign	€10 MN (renewed/reviewed annually)	✗
OTHERS	GARANTIETEGELING SCHEEPSBOUWFINANCIERING (GSF)	EZ	RVO	Guarantee	Shipping	Domestic	€1 BN (2014 annual guarantee ceiling)	✗
	GARANTSTELLING LANDBOUW	EZ	RVO	Guarantee	Agriculture	Domestic	€130 MN (2014 annual guarantee ceiling)	✗
	GARANTSTELLING LANDBOUWONDERNEMINGEN	EZ	RVO	Guarantee	Agriculture	Domestic	€75 MN (Total guarantee ceiling)	✗
	WERKKAPITAAL (GLOW)							

³⁵ EZ – Ministry of Economic Affairs; BuZa – Ministry of Foreign Affairs; BZK – Ministry of the Interior and Kingdom Relations.

³⁶ For the analysis of NFE0's financial implications, only financing schemes that provide loans and fund-to-fund have been included. Schemes that provide only guarantees and/or subsidies have been excluded. This should be seen as a first step. At a later stage the inclusion of guarantees on NFE0's balance sheet should be assessed as well.

18 september 2022

Financiering van de transitie landelijk gebied en natuur: bijdrage nationale investeringsbank¹

Uitdaging

Het landelijk gebied staat een ingrijpend verandertraject te wachten. Doel daarvan is een nieuwe balans tussen wat de natuur kan dragen en wat de samenleving van haar vraagt. Een belangrijk onderdeel betreft de land- en tuinbouw. Dat vraagstuk beperkt zich niet tot de primaire productie maar heeft consequenties voor de hele keten.

In juni heeft het kabinet de Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied en de Perspectieven voor Agrarische Ondernemers gepubliceerd. Deze schetsen de contouren van een ingrijpend en veelomvattend traject, waar de overheid op verschillende wijzen steun aan zal verlenen. Naast kaderstelling en regelgeving zal dat ook bestaan uit financiële steun.

Financiële steun

In een integrale benadering zal financiële steun deels bestaan uit herinrichting van bestaande subsidiestromen voor de landbouw. Doel zal zijn de kosten en baten voor agrarische ondernemers zodanig opnieuw in te richten dat voor deze ondernemers een nieuw en duurzaam houdbaar bedrijfsmodel mogelijk wordt. Subsidies herinrichten om efficiëntieverlies af te dekken en opbrengsten te verbreden naar beheer van land en water. De uitdaging beperkt zich niet tot stikstof en staat in het brede perspectief van biodiversiteit.

Binnen diezelfde integrale benadering zal ook steun nodig zijn in de vorm van financiering. Die dient er vooral toe om de transitie mogelijk te maken, door ondernemers te helpen de periode te overbruggen naar het nieuwe bedrijfsmodel. Zo is overbruggingsfinanciering nodig omdat er gedurende de transitie wel kosten zijn, terwijl de opbrengsten nog op gang moeten komen. Investerings in grootschaligheid en intensivering (meer vee) die de afgelopen periode zijn gedaan zullen ten dele moeten worden afgeschreven. Financiering zal ook nodig zijn om te komen tot andere indeling, eigendom en gebruik van grond. Het gaat om lang termijn trajecten met bovengemiddelde risico's.

Lopende initiatieven

Op elk van deze gebieden zijn en worden specifieke initiatieven ontplooid. Zo is door het Nationaal Groenfonds in samenwerking met het ministerie van LNV het Investeringsfonds Duurzame Landbouw ingericht. Dit is een pilot om jaarlijks aan enkele tientallen agrarische ondernemers overbruggingsfinanciering te bieden. In dezelfde sfeer is door het Nationaal Groenfonds samen met de Rabobank en de NWB Bank een Klimaatfonds voor de Landbouw ingericht. Triodos Bank heeft een speciale kredietfaciliteit ontwikkeld voor boeren die willen omschakelen van gangbaar naar biologisch.

¹ Op verzoek van belangstellenden is dit memo opgesteld door Jeroen Kremers als vervolg op www.nfeo.nl.

Brede en omvangrijke opdracht

Om de transitie mogelijk te maken zal de financieringsopdracht breder zijn dan alleen de agrarische ondernemers. Ook elders in de keten zal veel veranderen en ontstaan financieringsuitdagingen die niet door de markt alleen te behappen zijn. Het verdienmodel van de boer is het sluitstuk van het verdienmodel van de keten. Ook voor andere ondernemingen in de keten ontstaan, door toedoen van deze ingrijpende maatschappelijke koerswijziging, risico's die te groot en te complex zijn om door de commerciële banken alleen te worden gefinancierd. Ook daar zal de overheid moeten bijspringen om de transitie mogelijk te maken. Nieuwe vormen van achtergestelde, betaalbare, langere termijn transitiefinanciering zijn nodig om instappen door commerciële financiers te helpen katalyseren.

Door het kabinet is voor de jaren 2022-2035 een budget van in totaal 25 miljard gereserveerd om de transitie landelijk gebied en natuur financieel te ondersteunen. Deze nader uit te werken envelop zal zowel subsidieverlening als financiering bevatten. Met financiering zal deze omvangrijke envelop het mogelijk maken om de bovengenoemde en andere initiatieven gaandeweg, als onderdeel van de integrale aanpak, aanzienlijk op te schalen.

Bijdrage nationale investeringsbank

Een nationale investeringsbank zal voor de financieringsopgave in twee opzichten een essentiële bijdrage leveren.

Ten eerste door beschikbaarstelling van de financiering zelf in een integrale benadering.

Op dit moment is het financieringslandschap van overheidswege in Nederland sterk versnipperd (zie bijlage). Nederland kent niet zoals andere landen een brede en financieel krachtige overheidsbank, maar een zeer uitgebreid scala aan regelingen en instellingen. Deze kennen elk een heel specifiek werkteerrein, en zijn daardoor weinig wendbaar en van een (te) beperkte schaal.

Een nationale investeringsbank kan de door de overheid beschikbaar gestelde miljarden aanvullen met eigen funding (hefboomwerking), en vervolgens snel en flexibel daar inzetten waar deze nodig en effectief zijn. Bijvoorbeeld voor de opschaling van bovengenoemde fondsen die inmiddels door andere partijen zijn opgestart. Door de financieringsbijdrage via de nationale investeringsbank te laten lopen en niet versnipperd rechtstreeks uit te keren aan een veelvoud van partijen, kan worden ingespeeld op de dynamiek van de uitvoering van de transitie. Zo worden rigiditeit en bureaucratie met lange doorlooptijden vermeden. De uitvoeringskracht van de Rijksoverheid wordt naar het vereiste niveau gebracht.

Ten tweede bundelt een nationale investeringsbank de nu versnipperde expertise.

Voor de financiering van een integrale, meerjarige en complexe transitie is dat van groot belang. Dit gaat om financiële expertise - als professionele partner voor private financiers, commerciële banken en ondernemers in land- en tuinbouw en de keten. Ook gaat het om gebundelde kennis van het functioneren van de overheid zelf, waar fondsen en marktpartijen anders verloren gaan in het complexe woud van betrokken departementen, overheidsinstellingen en -regelingen. Een nationale investeringsbank ondervangt dit coördinatieprobleem, dat in de uitvoeringspraktijk van enorme betekenis is.

Een succesvolle transitie wordt belangrijk bevorderd door de complementaire functie van financier te koppelen aan de noodzaak van het voeren van regie op de uitvoering. Dat kan alleen een relatief zelfstandige, publieke partij met een eigen inbreng zoals een nationale investeringsbank.